

T	1,35	0,55	0,62	1,35	0,11	1,41	0,92	0,88	
---	------	------	------	------	------	------	------	------	--

Примечание: знаком * - отмечены достоверные различия показателей. * * * - ($p \leq 0,001$); * * - ($p \leq 0,01$); * - ($p \leq 0,05$); t - эмпирическое значение критерия Стьюдента при сопоставлении показателей испытуемых 2 класса, обучающихся по программе 1-3 и 1-4.

Резюмируя вышеизложенное, подтверждается тем, что для эффективного внедрения половозрастного подхода в работу с учащимися с ограниченными возможностями здоровья необходимы такие факторы педагогической среды (методы, приемы и технологии), которые наиболее предпочтительны в процессе становления гендерной идентичности, социализации, расширению адаптационных возможностей и наиболее эффективному усвоению образовательных программ как традиционных, так и инновационных.

Мы считаем, что исследование педагогических особенностей личности младших школьников с различной степенью школьной дезадаптации может способствовать разработке эффективных коррекционных программ, для работы с детьми каждой группы. Используя эти программы, можно будет воздействовать на ребенка, учитывая личностные особенности именно той группы детей, к которой он относится. В результате этого, адаптация к школе у таких детей будет более успешной.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

1. Безруких М. М. Педагогическая физиология /М. М. Безруких, В. Д. Сонькин //Альманах «Новые исследования». – М., 2004. – 74 с.
2. Волобуева Н. А., Абаскалова Н. П. Адаптация учащихся первых классов к системному обучению при разной подготовке к школе //Здоровьесберегающее образование. –2009. – № 2. – С. 30-33.
3. Выготский Л.С. Развитие высших психических функций //Л. С. Выготский //Собр. соч. – М., 1984. –Т. 4. – Ч. 2. – С. 243–368.
4. Кривошеков С.Г. Индивидуально-типологические особенности морфофункционального развития и поведения младших школьников. //Бюллетень СО РАМН. – 2007. – № 3. – 234 с.
5. Стребелева Е. А. Системный подход к коррекционно-развивающему обучению и воспитанию. Системный подход к разработке индивидуальных программ обучения и развития раннего и дошкольного возраста с ограниченными возможностями здоровья /под ред. Е. А. Стребелевой, А. В. Зацепиной. – М.: 2006. – С. 16-18.
6. Ушакова Г. Г. Инновационное обучение и здоровье младших школьников. //Педагогические и медицинские проблемы валеологии: Сб. тр. междунар. конф. – Новосибирск: Изд-во НГПУ, 1999. – С. 366-367.
7. Ямпольская Ю. А. Физическое развитие и адаптационные возможности современных школьников //Российский педиатрический журнал. –1998. – №1. – С. 8-11.

УДК [376 : 378. 046.4] (477)

РЕСПУБЛІКАНСЬКИЙ УЧБОВО-МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ СПЕЦІАЛЬНИХ ШКІЛ: ІСТОРІЯ, ЗДОБУТКИ

Гладуш В.А.

Інститут корекційної педагогіки та психології
НПУ імені М.П. Драгоманова

Висвітлено діяльність Республіканського учбово-методичного кабінету спеціальних шкіл. Автор характеризує основні форми післядипломної освіти дефектологів, теоретичні і практичні здобутки педагогічних працівників установи.

Освещено деятельность Республиканского учебно-методического кабинета специальных школ. Автор характеризует основные формы последипломного образования дефектологов, теоретические и практические достижения работников учреждения.

It is shown the activity of the republican training-methodological study in the special schools. The author described the main forms of postgraduate education of defectology staff, theoretical and practical achievements of employees of this institution.

Ключові слова: Республіканський учбово-методичний кабінет спеціальних шкіл, післядипломна освіта, дефектологи.

Ключевые слова: Республиканский учебно-методический кабинет специальных школ, последипломное

образование, дефектологи.

Key words: Republican training-methodical study of special schools, postgraduate education, defectology staff.

Постановка проблеми. Для глибокого розуміння і правильного розв'язання багатьох сучасних проблем перепідготовки, підвищення кваліфікації дефектологічних кадрів великого значення набуває вивчення, теоретичний аналіз і творче використання досвіду, набутого за весь період розвитку нашого суспільства, народної освіти і вищої педагогічної школи зокрема. Історичний підхід дає змогу глибше розуміти закономірності поступу того чи іншого явища, його стану і напрямів подальшого вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процеси становлення й розвитку післядипломної освіти педагогічних кадрів розглядали багато вчених, серед яких С.В. Крисяк, А.І. Кузьмінський, Н.Г. Протасова, Л.Є. Сігаєва та ін. Однак усі ці дослідження стосуються загальних питань професійного навчання. Специфіка розвитку теорії і практики післядипломної освіти дефектологів залишається поза увагою вчених. Тому проблема підвищення фахової кваліфікації та формування системи післядипломної педагогічної освіти дефектологів іще не стала предметом ґрунтовних наукових досліджень.

Мета дослідження полягає у висвітленні практичної діяльності Республіканського учбово-методичного кабінету (РУМК) спеціальних шкіл по організації післядипломної освіти дефектологів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Із появою в суспільстві, зокрема в освітній системі, якісних змін, нових процесів на державному рівні постають питання необхідності удосконалення післядипломної освіти вчителів. Такими змінами після Другої світової війни в Україні були: відбудова народного господарства, культури, системи освіти, політехнізм навчання, установа зв'язку навчання в школі з життям, перехід спочатку на семи- потім на восьмирічне обов'язкове навчання в школі, перехід на нові навчальні програми тощо. Особливого ставлення до рівня фахової кваліфікації учительських кадрів вимагала спеціальна школа. Зазначимо, що на цей час вітчизняна дефектологія вже мала теоретичну концепцію щодо розгортання диференціальної системи виховання і навчання дітей із психофізичними розладами, фундамент якої був закладений ще в попередні роки. Отже, склалися сприятливі умови для виділення олігофренопедагогіки, сурдопедагогіки, тифлопедагогіки, логопедії в самостійні науки про розвиток і навчання аномальних дітей. Тому закономірним явищем було створення в республіці навчально-методичної установи, яка б надавала цільову допомогу в удосконаленні післядипломної освіти дефектологів. Перед війною подібна установа (Центральний навчально-методичний кабінет спеціальних шкіл м. Києва, директор О.М. Смалюга) існувала з 1936 по 1941 рр., але через окупацію німецько-фашистськими окупантами українських земель зупинила свою діяльність.

Особливої актуальності це питання набуло в кінці 1950-х рр. – на початку 1960-х рр., коли відбулося суттєве розширення мережі спеціальних шкіл, збільшення в них кількості педагогічного персоналу та великий дефіцит саме кадрів зі спеціальною освітою. Так, у наказі Міністерства освіти УРСР від 26 березня 1962 р. „Про стан і заходи по поліпшенню навчання, виховання та лікування дітей з дефектами розумового і фізичного розвитку в Українській РСР” зазначалося, що підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів спеціальних шкіл в Україні знаходиться не на гідному рівні. Для вирішення цього питання управління кадрами (т. Магдичу) до 1 травня 1962 р. вжити заходи щодо перепідготовки працівників спеціальних шкіл-інтернатів, а в 1963 р. відкрити Республіканський учбово-методичний кабінет (РУМК) спеціальних шкіл [2, спр. 3295, арк. 229–233].

Першим кроком на цьому шляху було прийняття постановою Колегії Міністерства освіти УРСР від 10 січня 1963 р. „Положення про Республіканський учбово-методичний кабінет спеціальних шкіл” [2, спр. 3677, арк. 76–80]. Окрім цього, із листа Ради Міністрів УРСР від 5 липня 1963 р. стало відомо, що у складі республіканських установ передбачено РУМК спеціальних шкіл, штатний розклад якого включав: директора, заступника директора по методичній частині, старших методистів – вісім ставок, методистів – чотири ставки [2, спр. 4042, арк. 1]. Розпорядженням по Міністерству освіти УРСР від 8 жовтня 1963 р. визначено – розмістити РУМК спеціальних шкіл, у відповідності до погодження з виконкомом Київської міської Ради депутатів трудящих, у двох вільних кімнатах спеціальної школи-інтернату № 6 для глухих дітей по вул. Артема, 43 [2, спр. 3676, арк. 83]. Із цієї дати і веде свій початок діяльність РУМК спеціальних шкіл.

Згідно з положенням перед РУМК спеціальних шкіл ставилися такі завдання: організувати і надавати методичну допомогу працівникам шкіл для сліпих, слабозорих, глухих, туговухих, з розладами мови, для розумово відсталих дітей, а також логопедичним пунктам при загальноосвітніх школах; вивчати, узагальнювати і поширювати передовий педагогічний досвід цих шкіл та їхніх працівників; разом з відповідними відділами Науково-дослідних інститутів педагогіки і психології, дефектологічним факультетом Київського педагогічного інституту ім. О.М. Горького брати участь у науковій розробці проблемних питань навчання і виховання дітей з психічними і фізичними вадами, опрацьовувати навчальні плани і програми для спеціальних шкіл, курсів та семінарів по підвищенню кваліфікації працівників спеціальних шкіл; організувати роботу по створенню та апробуванню підручників для спеціальних шкіл; разом з Міністерством охорони здоров'я УРСР проводити

профілактичну роботу серед працівників спеціальних шкіл із збереження у дітей залишків зору, слуху, вести пропаганду логопедичних знань; розглядати санітарно-гігієнічні вимоги до обладнання спеціальних шкіл меблями та спеціальною апаратурою; розробляти вказівки щодо поліпшення професійно-трудової підготовки учнів спеціальних шкіл та лікувально-оздоровчої роботи з ними, роботи медико-педагогічних комісій при обласних відділах народної освіти; тримати постійний зв'язок з методичними та практичними установами відповідного профілю з метою обміну передовим досвідом навчання і виховання дітей з психічними і фізичними вадами; здійснювати керівництво методичною і навчально-виховною роботою спеціальних шкіл через обласні інститути удосконалення вчителів [2, спр. 3677, арк. 76].

Отже, завдання, які ставилися перед працівниками кабінету, були різноманітними за формами, багатогранними за змістом і у своїй основі направлялися на удосконалення післядипломної освіти дефектологів як однієї із найважливіших умов ефективного розвитку системи спеціальної освіти в Україні.

Структура РУМК спеціальних шкіл включала три відділи: олігофренопедагогіки і логопедії, сурдопедагогіки, тифлопедагогіки. Посади працівників комплектувалися особами, які мають спеціальну освіту і досвід практичної роботи дефектологом у спеціальних навчально-виховних закладах. При кабінеті створювалася науково-методична рада. До складу ради крім працівників відділів входили досвідчені працівники спеціальних шкіл, наукові працівники в галузі дефектології, представники міністерств освіти і охорони здоров'я України та лікарі спеціальних шкіл: отоларинголог, окуліст, дитячий психоневролог. До функцій науково-методичної ради кабінету входили: розгляд найактуальніших методичних питань навчально-виховної, лікувально-профілактичної роботи та професійно-трудової підготовки в спеціальних школах; обговорення навчальних планів і програм, підручників, інструктивно-методичних матеріалів тощо.

За роки функціонування (жовтень 1963 р. – січень 1986 р.) працівниками РУМК спеціальних шкіл за участі наукових співробітників НДІ педагогіки і психології УРСР, викладачів дефектологічного факультету КДПІ ім. О.М. Горького зроблена значна теоретична і практична робота з удосконалення післядипломної освіти дефектологів. З перших днів існування кабінету його керівництвом обрано нестандартні форми організаційної, навчальної, методичної роботи. Зокрема, до основної форми варто віднести виїзди у регіони (області) комплексних бригад фахівців, що формувалися із досвідчених фахівців установ Міністерств освіти і охорони здоров'я УРСР, НДІ педагогіки і психології, РУМК спеціальних шкіл, інколи викладачів КДПІ ім. О.М. Горького, які здійснювали фронтальні перевірки всіх сфер життєдіяльності спеціальних навчально-виховних закладів області. За результатами видавався підсумковий наказ по міністерству освіти з аналізом справ, недоліків, висновками і пропозиціями. До речі, в архівних фондах збереглися ці накази, в яких очевидна принципова позиція інспекторів і методистів, що перевіряли спеціальні школи [2, спр. 4445, арк. 96; спр. 6262, арк. 66; спр. 6763, арк. 2; спр. 7406, арк. 1]. Цінним було те, що за результатами роботи надавалася цільова практична допомога всім категоріям працівників прямо за місцем перевірки: директору школи – у вирішенні матеріально-побутових питань на рівні місцевої влади, лікарям – в організації і поліпшенні санітарно-гігієнічних умов існування закладу, завучу – в організації, плануванні та обліку методичної роботи, вчителю-предметнику – в методиці викладання навчального предмету, вихователю – в методиці виховної роботи з дітьми.

Важливим напрямом діяльності кабінету стала робота з удосконалення післядипломної освіти дефектологічних кадрів. У першу чергу була налагоджена системна робота з керівним складом (директорами шкіл та їхніми заступниками з навчальної і виховної роботи). Жорстко ставилося питання перед обласними ВНО, щоб саме ця категорія дефектологів комплектувалася згідно з положенням про спеціальну школу виключно фахівцями зі спеціальною освітою і досвідом роботи в спеціальних закладах. Для оперативного і системного впливу на цю категорію педагогів та з метою підвищення їхньої кваліфікації працівниками кабінету проводилися республіканські, міжреспубліканські (Молдавія, Вірменія, Грузія, Азербайджан, Україна), міжобласні семінари, республіканські семінари-практикуми, наради-семінари. За означений період проведено 45 заходів такого типу, тобто майже два рази на рік підтримувався безпосередній і діловий контакт із адміністративними працівниками спеціальних шкіл. Підрахунки показують, що найбільше семінарів проведено із керівним складом шкіл для дітей з вадами слуху (12 семінарів, в яких взяли участь більше 600 дефектологів), при цьому, якщо на початку об'єднували всіх сурдопедагогів, то пізніше до цього ставилися диференційовано: окремо глухих і туговухих. Із директорами і заступниками директорів допоміжних шкіл проведено 11 семінарів, в яких взяли участь близько 550 осіб. Порівнюючи з попередніми, показники для працівників шкіл з вадами зору були нижчими – 7 семінарів, у яких взяли участь близько 250 осіб. Окрім цього проведено 2 семінари з логопедами (близько 100 осіб), 6 семінарів з дефектологами, які працювали інспекторами обласних відділів народної освіти, завідувачами педагогічними кабінетами і методистами обласних інститутів удосконалення вчителів (близько 300 осіб), 6 семінарів з головами центральної і обласних медико-педагогічних комісій, які теж були дефектологами (456 осіб), один семінар з головами методичних об'єднань спеціальних шкіл. Різниця у кількісних показниках заходів щодо галузей дефектології пояснюється чисельністю шкіл-інтернатів відповідного профілю і особливостями роботи

дефектологів у них. Разом цією формою навчання охоплено більше двох з половиною тисяч педагогічних працівників спеціальних шкіл, які приймали адміністративні рішення, рішення щодо категорії дефективності дітей та направлення їх до спеціальних шкіл, рішення щодо організації навчально-виховного процесу у спеціальній школі. Ця форма навчання була найбільш раціональною, оскільки тривала протягом 3–5 днів, проводилася на базі опорних шкіл-інтернатів в усіх регіонах України і носила динамічний характер, адже теоретичні заняття поєднувалися з практичними, що дуже важливо у підвищенні кваліфікації педагогічних працівників.

У роботі семінарів-практикумів регулярно брали участь викладачі дефектологічного факультету КДПІ ім. О.М. Горького: В.І. Бондар, А.І. Селецький, К.М. Турчинська, Т.К. Ульянова, М.Н. Хоружа та ін.

Інші форми післядипломної освіти практикувалися з персоналом педагогічних працівників спеціальних шкіл. Посади вчителів і вихователів комплектувалися, керуючись вимогами спеціальної школи, в той же час враховуючи реальні можливості, тобто в першу чергу фахівцями зі спеціальною освітою, яких готував дефектологічний факультет КДПІ ім. О.М. Горького і Слов'янський державний педагогічний інститут (починаючи з 1972 р., коли було здійснено перший випуск дефектологів), решту – випускниками педагогічних закладів (інститутів і училищ), які мешкали неподалік від школи-інтернату і виявляли хоча б елементарне бажання працювати з аномальними дітьми, тому питання організації післядипломної освіти з ними стояли гостро.

Оскільки не всі обласні ІУВ мали можливості організувати курсову підготовку чи перепідготовку педагогів, які працювали у спеціальних школах, це треба було організувати на республіканському рівні. Таке завдання і ставилося перед РУМК спеціальних шкіл, який займався саме організаційними питаннями навчального процесу. Вивчення архівних документів, ретельні підрахунки показують, що за період функціонування кабінету його працівниками, разом з працівниками управління інтернатних установ було організовано троє курсів міжреспубліканського (Білорусія, Латвія, Литва, Естонія, Україна) і 15 – республіканського рівня, на яких пройшли навчання 6 045 осіб. Курси були місячними, навчання проходило щорічно у червні (350–400 осіб на рік). Навчальними базами курсів були опорні школи міст, в яких організувалися курси. У Києві протягом багатьох років підвищення кваліфікації для олігофренопедагогів здійснювалося у допоміжній школі № 1 і 8, для сурдопедагогів – у спеціальній школі для глухих дітей № 6, для тифлопедагогів – у спеціальній школі для сліпих дітей № 5. Програмно-методичне забезпечення та навчальний процес курсів здійснювалося науковими співробітниками відділу дефектології НДІ педагогіки УРСР, відділу спеціальної психології НДІ психології УРСР, викладачами КДПІ ім. О.М. Горького. Активними учасниками навчання дефектологів на республіканських курсах були науковці: Л.С. Вавіна, А.М. Гольдберг, І.Й. Дьоміна, І.Г. Єременко, Г.М. Мерсіянова, І.С. Моргуліс, В.К. Кузьміна, М.В. Рождественська, І.П. Чигринова, К.В. Щербакова та ін.

З метою дотримання принципу єдності теорії і практики у розвитку дефектологічної науки працівники РУМК спеціальних шкіл у тісній співпраці з науковцями НДІ педагогіки і психології УРСР проводили республіканські і міжобласні науково-практичні конференції та республіканські педагогічні читання з дефектології, на яких науковці ділилися результатами наукових пошуків з питань корекційної педагогіки і психології, учителі-практики висвітлювали особливості методик навчання і виховання дітей з вадами психофізичного розвитку. За роки функціонування кабінету проведено 10 науково-практичних конференцій, в яких взяли участь понад 1 200 осіб та 6 республіканських педагогічних читань з дефектології за участю понад 1 тис. осіб.

Вагомим внеском у справу організації післядипломної освіти дефектологів була діяльність працівників РУМК спеціальних шкіл зі створення бази методичного забезпечення спеціальних шкіл. Тенденція до розширення мережі шкіл для дітей з вадами інтелектуального розвитку, відповідно і зростання кількості олігофренопедагогів висвітлювала прогалини у методичному забезпеченні цієї галузі дефектології. Тому з початку 1960-х рр. активізується процес підготовки й видання методичної літератури та оперативне і достатнє забезпечення нею освітніх закладів. Уже протягом 1962 р. науковцями і практиками спеціальної педагогіки України видано вісім інструктивних і методичних листів з дефектології. Це була перша методична продукція, якою забезпечували спеціальні школи-інтернати у необхідній кількості. Наприклад, „Ручна праця в допоміжній школі”, „Про організацію харчування в школі-інтернаті”, „Урок у допоміжній школі”, „Про відбір дітей до допоміжних шкіл.” Дещо пізніше вийшли вітчизняні підручники „Читанка” для другого класу (авт. Є.С. Кривенчук), „Читанка” для четвертого класу (авт. О.П. Дубовецький, В.В. Ільїна), „Українська мова” для п'ятого класу (авт. С.Є. Ломакіна, Л.Я. Макаренко). Окрім цього, підготовлено 29 методичних листів, дев'ять навчальних програм із різних предметів для спеціальних шкіл, навчальні плани для всіх типів спеціальних шкіл-інтернатів, розроблено положення про школи-інтернати, санаторно-лісову школу, медико-педагогічну комісію тощо. Особливо результативними у підготовці методичних матеріалів були працівники кабінету К.І. Куц, Т.І. Савченко, В.М. Синьов, О.Д. Чекурда та науковці В.І. Басюра, І.Г. Єременко, Н.М. Стадненко, К.М. Турчинська та ін.

Чільне місце займали напрацювання відділу сурдопедагогіки. Підготовлено і видано 24 методичні розробки. Особливо продуктивними були 1965, 1966 рр. – 8 посібників. Серед методистів кабінету вагомим результатом досягли В.І. Бельтюков, К. Д. Бойко, Н. К. Сніцарук, Л. С. Ступникова, Л. С. Лебедєва. Велике

значення мали підручники для шкіл з вадами слуху, підготовлені спільно з науковцями: „Літературна читанка” для 8-го класу (Г.М. Коберник, М.Д. Ярмаченко, 1967), „Буквар для підготовчого класу шкіл глухих” (Т.І. Тихонюк, О.І. Юркевич, 1967). Також у світ виходили збірники наукових праць, де публікувалися теоретичні доробки молодих учених і вчителів-практиків.

У складних умовах відродження і розбудови дефектологічної науки формувалися досягнення тифлопедагогіки. В Україні не було жодної кафедри тифлопедагогіки. Дефектологи отримували спеціалізацію „тифлопедагогіка” самотужки в ході практичної діяльності. Відділ тифлопедагогіки РУМК спеціальних шкіл будував свою діяльність у тісних взаємовідносинах з науковцями лабораторії тифлопедагогіки НДІ педагогіки УРСР. За змістом, методологією викладу навчального матеріала заслуговують на увагу науково-методичні праці І.С. Моргуліса. Практичне значення мали науково-методичні праці кандидата педагогічних наук І.П. Чигринової, яка брала активну участь у підвищенні кваліфікації вчителів шкіл-інтернатів для дітей з вадами зору. Сфера наукових інтересів ученої знаходилася серед проблем дітей із залишками зору. Тому її методичні листи написані виходячи з аналізу теоретичних положень і педагогічної практики, надавали вагому допомогу педагогічним працівникам шкіл для слабозорих дітей.

Протягом усього періоду функціонування РУМК спеціальних шкіл очолювали Олександр Петрович Дубовецький (1963–1970 рр.), Василь Іванович Корж (1970–1972 рр.), Емілія Феліксівна Ващук (1972–1978 рр.), Галина Михайлівна Несен (1978–1986 рр.).

О.П. Дубовецький був першим директором РУМК спеціальних шкіл (1963–1970 рр.). До цього він отримав практичний досвід роботи у спеціальних закладах: працював учителем, заступником директора Козаровицької допоміжної школи, інспектором обласного відділу народної освіти. За часи становлення і розвитку діяльності кабінету всебічно сприяв організації післядипломної освіти дефектологічних кадрів в Україні [1, с. 144]. Систематично виступав на семінарах-практикумах перед директорами і заступниками директорів спеціальних шкіл з питань стану і організації методичної роботи в школах. За участю О.П. Дубовецького проводилися республіканські і міжобласні науково-практичні конференції та педагогічні читання з актуальних проблем корекційно-виховної роботи у спеціальній школі. Брав участь у підготовці методичних і навчальних посібників для спеціальних шкіл. За часів його керівництва кабінетом підготовлено і видано друком 53 навчально-методичних посібники, з яких 28 – для вчителів допоміжних шкіл. За авторством О.П. Дубовецького вийшло багато наукових статей з питань навчання і виховання розумово відсталих дітей, підручників для учнів допоміжних шкіл, зокрема, „Читанка” для 4 класу і „Українська мова” для 4 класу допоміжної школи. Після керівництва кабінетом протягом 30 років був директором Київської допоміжної школи № 6, що стала базою для досліджень науковців і педагогічної практики студентів та слухачів курсів підвищення кваліфікації та перепідготовки дефектологів.

Ретроспективний аналіз діяльності РУМК спеціальних шкіл дає підстави стверджувати, що ця установа зробила вагомий внесок в удосконалення системи післядипломної освіти дефектологів в Україні, у подальший розвиток її теорії і практики. Характерними особливостями створення й функціонування РУМК спеціальних шкіл були такі:

- подібних установ, які б надавали навчально-методичну допомогу спеціальним школам не було в жодній союзній республіці, що говорить про те, що розбудова системи спеціальної освіти в Україні займала важливе місце в освітній політиці керівництва республіки, а на союзних заходах корифеї радянської дефектології частенько ставили високі надбання України в приклад іншим республікам;
- працівники РУМК спеціальних шкіл у більшості своїй були дефектологами-практиками, які, усвідомлюючи всю ту велику відповідальність за ефективність удосконалення післядипломної освіти дефектологів, свою роботу вибудовували у тандемі з теоретичними розробками в галузі спеціальної педагогіки і психології, над якими працювали науковці НДІ педагогіки УРСР, НДІ психології УРСР, КДПІ ім. О.М. Горького, що відповідало важливому освітньому принципу єдності теорії і практики;
- РУМК спеціальних шкіл підтримував тісні зв'язки зі спеціальними навчально-виховними закладами, а практичну допомогу в організації методичної роботи надавав безпосередньо на робочих місцях дефектологів, навчально-методичну літературу (методичні листи, рекомендації, посібники) готували відповідно до реальних потреб учителів-дефектологів;
- позитивної динаміки, високих результатів у роботі (виходячи з періодичності заходів, різноманітності форм, кількості підготовлених і виданих методичних розробок, чисельності охоплення слухачів) РУМК спеціальних шкіл досягнув у 1960–1970-х рр.; саме ці роки були найбільш плідними для розвитку теорії і практики післядипломної освіти дефектологів в Україні.

Висновки. Таким чином, РУМК спеціальних шкіл надавав методичну допомогу директорам, учителям, вихователям; брав участь у підвищенні кваліфікації дефектологічних кадрів. Результативними і корисними в удосконаленні післядипломної освіти дефектологів були такі форми: триденні семінари-практикуми з керівним складом шкіл-інтернатів, окремими категоріями дефектологів, головами і членами медико-педагогічних комісій,

головами методичних об'єднань педагогів; курси перепідготовки і підвищення кваліфікації; науково-практичні конференції; педагогічні читання з дефектології. Цими формами післядипломної освіти було охоплено понад 10 тисяч педагогічних працівників спеціальних шкіл. Важливим кроком в удосконаленні післядипломної освіти дефектологів було створення фонду навчально-методичного забезпечення спеціальних шкіл-інтернатів. За ініціативою та участю працівників РУМК спеціальних шкіл на допомогу педагогам підготовлено і випущено 87 методичних розробок, із них 41 – для працівників допоміжних шкіл і логопедичних пунктів, 25 – для працівників шкіл з вадами слуху, 21 – для працівників шкіл для дітей з вадами зору. Теоретичні і практичні здобутки РУМК спеціальних шкіл позитивно вплинули на розвиток системи спеціальної освіти в Україні, а багатий досвід має велике історичне значення в сучасних умовах модернізації освітньої сфери.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дефектологічний словник : навч. посіб. / за ред. В. І. Бондаря, В. М. Синьова. – К. : „МП Леся”, 2011. – 528 с.
2. Центральний Державний архів вищих органів влади України. – Ф. 166, оп. 15.

УДК [376 : 378. 046.4] (477)

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОФЕСОРА М.М. ПЕРЕЛЬМУТЕРА

Гладуш В.А.

кандидат історичних наук, доцент

Колесник І.П.

кандидат педагогічних наук, професор

Інститут корекційної педагогіки та психології

НПУ імені М.П. Драгоманова

Висвітлено маловідомі сторінки життя та науково-педагогічної діяльності М.М. Перельмутера, його внесок у справу підготовки дефектологічних кадрів та організації їхньої післядипломної освіти в Україні.

Освещено малоизвестные страницы жизни и научно-педагогической деятельности М.М. Перельмутера, его вклад в дело подготовки дефектологических кадров и организации ихнего последипломного образования в Украине.

It was shown not very known pages from life and scientific and teaching activity of M.M. Perelmutter, his contribution to the preparation of defectology staff and arrangement of its postgraduate education in Ukraine.

Ключові слова: лікар-психіатр, кафедра спеціальної педагогіки і психопатології, дефектологічні кадри.

Ключевые слова: врач-психиатр, кафедра специальной педагогики и психопатологии, дефектологические кадры.

Key words: psychiatrist, department of special pedagogics and psychopathology, defectology staff.

У кінці XIX – на початку XX ст. виник і розвивався новий педагогічний напрям – експериментальна педагогіка. До найбільших центрів експериментально-педагогічних досліджень у Росії належали: Лабораторія педологічних досліджень під керівництвом О.М. Берштейна, Інститут неврології та дитячої психології під керівництвом Г.І. Россолімо, Психологічний інститут під керівництвом Г.І. Челпанова, Психоневрологічний інститут під керівництвом В.М. Бехтерева, Лабораторія психологічних і педагогічних досліджень під керівництвом І.О. Сікорського. Саме ці установи добровільно брали на себе функції системно та досконало досліджувати проблеми педагогіки і психології та озброювати лікарів, учителів масової і спеціальної школи новими науковими досягненнями у вихованні й навчанні дітей, в тому числі й аномальних. У цьому науковому середовищі вперше знайшов свій інтерес юнак із Київщини М.М. Перельмутер.

Ім'я такої непересічної особистості, як Мойсей Маркович Перельмутер, її внесок у створення і функціонування кафедри спеціальної педагогіки і психопатології КПІ імені О.М. Горького в історії Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова не забуто, але освітлено, на наш погляд, недостатньо. Сучасні викладачі, студенти Інституту корекційної педагогіки та психології мають знати більше про людей, які стояли біля витоків вищої дефектологічної освіти в Україні.

Народився Мойсей Маркович Перельмутер 26 січня 1896 р. у м. Бердичеві Житомирської області (на той час Київська губернія) в сім'ї службовця [1, спр. 356, арк. 1–23]. Батьки були освіченими інтелігентними людьми, з розумінням ставилися до перспектив розвитку природничих наук, тому дали юнаку гідну шкільну освіту і з